

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 20 ΜΑΪΟΥ 2011
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

A1. Μετάφραση

Τι λοιπόν; Αυτό δεν είναι φυσικό, είπα εγώ, και δεν προκύπτει αναγκαστικά ως συμπέρασμα από όσα έχουν λεχθεί προηγουμένως, το ότι δηλαδή ούτε οι απαίδευτοι και όσοι δε γνωρίζουν την αλήθεια θα μπορούσαν ποτέ να κυβερνήσουν ικανοποιητικά μια πόλη, ούτε αυτοί που αφήνονται μέχρι το τέλος της ζωής τους να ασχολούνται με θεωρητικές αναζητήσεις, οι μεν πρώτοι γιατί δεν έχουν ένα σκοπό στη ζωή τους, στον οποίο στοχεύοντας πρέπει να πράττουν όσα και αν κάνουν και στην ιδιωτική και στη δημόσια ζωή, ενώ οι δεύτεροι επειδή με τη θέλησή τους δεν θα ασχοληθούν με πρακτικά ζητήματα, θεωρώντας ότι έχουν εγκατασταθεί στα νησιά των Μακάρων αν είναι ακόμη ζωντανοί;

Αλήθεια, είπε.

Δικό μας λοιπόν έργο, είπα εγώ, των θεμελιωτών της ιδεώδους πολιτείας είναι να αναγκάσουμε τις εξαιρετικές φύσεις να φτάσουν στη γνώση η οποία προηγουμένως είπαμε ότι είναι η ανώτατη, δηλαδή να δουν το αγαθό και να ανεβούν εκείνη την ανηφορική οδό, και αφού την ανεβούν και δουν το αγαθό καλά να μην τους επιτρέπουμε αυτό που τώρα τους επιτρέπεται.

B1. «έν παιδεία»: η λέξη αρχικά σήμαινε αυτό που πρέπει να μάθει ένα παιδί. Από τον 5^ο αιώνα ως όρος της παιδαγωγικής δηλώνει τη γενική καλλιέργεια, η οποία είναι προνόμιο αποκλειστικά των ανθρώπων. Για αυτόν το λόγο άλλωστε αποδίδεται στα λατινικά ως humanitas. Βάση της παιδείας κατά τον Πλάτωνα είναι η μουσική (λογοτεχνία, τραγούδι, καλλιέργεια καλλιτεχνικής ευαισθησίας) και η γυμναστική. Η πορεία προς την παιδεία είναι η παίδευση. Η βασική παιδεία βασίζεται κατά τον Πλάτωνα στη γνώμη («δόξαν») και όχι στη γνώση και αφορά όλες τις τάξεις. Υπάρχει όμως και η ανώτερη («ἀκριβεστάτη») παιδεία, που αφορά τους φύλακες και βασίζεται στη γνώση («ἐπιστήμη»). Απαραίτητες σε αυτό το στάδιο είναι οι μαθηματικές επιστήμες και τελικά η «διαλεκτική» (φιλοσοφία) με την οποία ασχολούνται «αί βέλτισται φύσεις» μετά το τριακοστό έτος της ηλικίας τους. Η ακριβεστάτη, λοιπόν, παιδεία είναι κατά τον Πλάτωνα η στροφή (περιαγωγή) της ψυχής προς τη θέαση του Αγαθού και σίγουρα

διαφέρει από την αντίληψη που είχαν οι σοφιστές για την παιδεία. Οι τελευταίοι πως δεν υπάρχει γνώση μέσα στην ψυχή του ανθρώπου και οι ίδιοι την τοποθετούν στους μαθητές τους με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που κάποιος θα έδινε όραση σε έναν τυφλό. Αντίθετα ο Πλάτων θεωρούσε τη γνώση ανάμνηση, ανάκληση δηλαδή στη συνείδησή μας των γνώσεων που λανθάνουν μέσα μας.

«ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν»: Πολύ συχνά στον Πλάτωνα λέξεις που σημαίνουν «ἄνω», «ἀνάβασις» χρησιμοποιούνται μεταφορικά για την παιδεία και τα αγαθά που προσφέρει. Στα πλαίσια της αλληγορίας του σπηλαίου ο Πλάτων παρουσιάζει τον απελευθερωμένο από τα δεσμά της άγνοιας (που του επιβάλλει η πλάνη των αισθήσεων) δεσμώτη να αναγκάζεται από τους οικιστές της πόλης να εξέλθει από το σπήλαιο με απώτερο σκοπό να γνωρίσει την αλήθεια, να αντικρίσει τον ήλιο και να θεαθεί το «Ἄγαθόν». Ο δρόμος βέβαια παρουσιάζεται ανηφορικός, γεμάτος δυσκολίες τόσο, ώστε ο πρώην δεσμώτης, τουλάχιστον στα πρώτα στάδια της πορείας του, επιθυμεί να επιστρέψει στα δεσμά του. Με έναν αποσυμβολισμό της πορείας θα μπορούσαμε να διαγνώσουμε πως η όλη ανηφορική πορεία του δεσμώτη είναι η παιδευτική διαδικασία, η οποία δεν είναι κάτι εύκολο. Αυτή η δυσκολία της παιδείας καταδεικνύεται από την παρομοίωσή της με ανηφορικό και δύσβατο δρόμο. Επομένως, ο άνθρωπος με τη βοήθεια της παιδείας ακολουθεί μια τραχιά πορεία ανάβασης από τα αισθητά στα νοητά και τελικά την ιδέα του Ἄγαθου, την πηγή κάθε άλλης νοητής ιδέας, την απόλυτη γνώση και το «μέγιστον μάθημα». Η όλη «ἀνάβασις» είναι μια πνευματική άσκηση, μια συνεχής και εντεινόμενη αφύπνιση, μια διαδικασία τελείωσης του πνευματικού κόσμου του ανθρώπου.

- B2.** Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, ορισμένες κατηγορίες ανθρώπων κρίνονται ακατάλληλες για την ανάληψη πολιτικών εξουσιών και τη διακυβέρνηση της ιδανικής πολιτείας (ἄν πόλιν ἐπιτροπεῦσαι). Συγκεκριμένα, πρόκειται για τους απαίδευτους ανθρώπους, δηλαδή όσους δεν έχουν μορφωθεί και κατά συνέπεια δεν έχουν γνωρίσει την πραγματική αλήθεια, αλλά και όσοι ασχολούνται διαρκώς, έως το τέλος της ζωής τους, αποκλειστικά και μόνο με την παιδεία. Η δεύτερη κατηγορία είναι αυτή που προκαλεί και τη μεγαλύτερη εντύπωση. Οι απαίδευτοι είναι κατά τον Πλάτωνα ανίκανοι να επωμιστούν το σοβαρό και πλέον υπεύθυνο έργο της διακυβέρνησης της πολιτείας, γιατί τους λείπει το βασικό προσόν, η παιδεία, με αποτέλεσμα να είναι «ἀληθείας ἄπειροι»: οι άνθρωποι αυτοί μη γνωρίζοντας την αλήθεια (τους νόμους που διέπουν τις ανθρώπινες κοινωνίες και την πολυπλοκότητα της πραγματικότητας) πλανώνται και είναι ανίκανοι να διοικήσουν σωστά. Δεν είναι κάτοχοι της σοφίας, ούτε φορείς της απόλυτης γνώσης

που θα τους προσέφερε η θέαση του Αγαθού, αλλά μοιάζουν με το μύωπα κυβερνήτη του πλοίου. Επιπλέον δεν έχουν στη ζωή τους έναν υψηλό πολιτικό στόχο (έν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν σκοπόν ἕνα), δεν έχουν σαφή προσανατολισμό στην πολιτική τους, ούτε ξεκάθαρη επιδίωξη την οποία πρέπει να υπηρετούν και στην οποία πρέπει να αποβλέπουν όλες οι πράξεις τους στην ιδιωτική και δημόσια ζωή. Βέβαια ο στόχος αυτός είναι ο παραμερισμός του προσωπικού συμφέροντος και η υπηρετήση του συλλογικού. Άρα οι πολιτικοί αυτοί θεωρούν την άσκηση της εξουσίας μέσο πλουτισμού και δημόσιας προσωπικής προβολής και ορμώμενοι από ταπεινά κίνητρα εξυπηρετούν το ατομικό τους συμφέρον. Τέτοιοι άνθρωποι γίνονται άδικοι (τύραννοι), κολακεύουν και κολακεύονται από το πλήθος (δημαγωγοί) και αντί να επιλύουν τα κοινωνικά προβλήματα, τα επιδεινώνουν.

Από την άλλη, ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ο Σωκράτης κατατάσσει στους ακατάλληλους κυβερνήτες και τους φιλοσόφους της εποχής του. Η άποψή του, όμως, αιτιολογείται, εφόσον αυτοί ζουν απομονωμένοι από το κοινωνικό σύνολο, απόμακροι από τα καθημερινά προβλήματα. Είναι παραδομένοι στις πνευματικές αναζητήσεις τους και στην καθαρή θεωρία, γοητευμένοι από την ομορφιά που προσφέρει η νόηση και αρκούνται στις πνευματικές ηδονές που προσφέρει η γαλήνη του νοητού κόσμου. Ασχολούνται ως το τέλος της ζωής τους με την παιδεία (διατρύβειν ἐν παιδείᾳ διὰ τέλους). Έτσι η πολιτική δράση δεν εμπίπτει στα ενδιαφέροντά τους, αδιαφορούν για την εξουσία, τα πλούτη, τις τιμές, την αγάπη και την εκτίμηση των συμπολιτών τους. Ως αποτέλεσμα, δεν έχουν διάθεση να κατέλθουν στον πολιτικό στίβο και προτιμούν να ζουν αθόρυβα και διακριτικά. Στο κείμενο παρομοιάζονται με όσους ζουν στα νησιά των Μακάρων, όπου σύμφωνα με τις λαϊκές δοξασίες ζούσαν οι ήρωες, οι άνθρωποι της χρυσής εποχής (η πρώτη γενιά του ανθρώπινου γένους), καθώς και οι ευσεβείς μετά το θάνατό τους. Σε άλλο σημείο της Πολιτείας ο Πλάτωνας θεωρεί υπεύθυνη την κοινωνία για τη μη αξιοποίηση των φιλοσόφων. Εδώ, όμως, προφανώς τους επιρρίπτει ευθύνες όχι μόνο γιατί αδιαφορούν, αλλά και επειδή δειλιάζουν μπροστά στο κοπιώδες έργο της διοίκησης, πιθανόν φοβούνται πως δε θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των συμπολιτών τους και να επιλύσουν πρακτικά προβλήματα. Για αυτό προτιμούν αν αποφύγουν την φθορά και τις πικρίες της πολιτικής ζωής. Επομένως οι φιλόσοφοι είναι ακατάλληλοι, διότι τους λείπει και μια άλλη θεμελιώδης αρετή, αυτή της ανδρείας.

B3. Η απάντηση βρίσκεται στη σελίδα 102 του σχολικού βιβλίου και συγκεκριμένα στις δύο τελευταίες παραγράφους: «Οι κηφίνες συνεχώς πληθύνονται ... διαπράττει κάθε είδους ανοσιούργημα».

- B4.** αντιβιοτικό: βίω αποχή:
 ἔχουσιν δυσπραγία:
 πράξουσιν μονοκατοικία:
 ἀπωκίσθαι προφήτης:
 ἔφη
 εἰδωλο: ἴδωσι βάθρο:
 ἀναβάντες ανυπόμονος:
 καταμένειν ἀπόρρητος:
 προειρημένων ντροπαλός:
 ἐπιτρέπειν

Γ1. Μετάφραση

Εκείνοι λοιπόν δειπνούσαν σιωπηλά, σαν αυτό να είχε διαταχθεί σε αυτούς από κάποιον ανώτερο. Ο Φίλιππος ο γελωτοποιός αφού χτύπησε την πόρτα είπε σ' αυτόν που του αποκρίθηκε να αναγγείλει (σ' όσους βρίσκονταν μέσα) ποιος είναι και γιατί θέλει να εισέλθει και είπε ότι βρίσκεται εκεί έχοντας τακτοποιήσει όλα τα τρόφιμα, ώστε να φάνε τα ξένα, και είπε ότι το παιδί στεναχωριόταν πολύ γιατί δεν είχε φάει τίποτα και γιατί ήταν νηστικό. Ο Καλλίας, λοιπόν, αφού άκουσε αυτά, είπε: Αλλά βέβαια, άνδρες, είναι ντροπή να του αρνηθούμε τη στέγη· ας μπει λοιπόν. Και συγχρόνως κοίταξε προς τον Αυτόλυκο, προφανώς εξετάζοντας ποιο φαινόταν σ' εκείνον ότι είναι το αστείο.

- Γ2.** κρείττονος: κρείττονας και κρείττους
 ὅ τι: οὔτινος και ὅτου
 ἔφη: φαίη
 πάντα: πᾶσι(ν)
 φέρειν: ἐνεγκεῖν
 ταῦτα: αὐται
 ἄνδρες: ἄνερ
 αἰσχρόν: αἰσχίονι
 εἰσίτω: εἴσιθι
 δόξειε: ἔδοξε(ν)

- Γ3α.** αὐτοῖς: αντικείμενο στη μετοχή «επιτεταγμένον»
 τῶ ὑπακούσαντι: επιθετική μετοχή ως ἔμμεσο αντικείμενο στο «εἶπε»
 διά το φέρειν: εμπρόθετο ἑναρθρο ἀπαρέμφατο ως εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας στο ἀπαρέμφατο

ανάριστον:	«πιέζεσθαι» κατηγορούμενο μέσω του συνδετικού «είναι» στο «παῖδα»
φθονῆσαι:	τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση «αἰσχροὺν ἐστί»
ἐκείνω:	δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο «δόξειε».

Γ3β. «Εισάγγειλον ὅστις εἰμί».

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ
ΜΕΤΑΒΑΣΗ